

Sygn. akt **III AUa 1359/15**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Wiesława Stachowiak

Sędziowie: SSA Katarzyna Wołoszczak

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans (spr)

Protokolant: insp.ds.biurowości Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 17 marca 2016 r. w Poznaniu

sprawy **P. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o zwrot świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 27 marca 2015 r. sygn. akt VIII U 1820/14

oddala apelację.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Wiesława Stachowiak	, SSA Katarzyna Wołoszczak
-------------------------------------	-------------------------	----------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 stycznia 2014 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2013 nr 0 poz. 1440), art. 84 ust. 1, ust. 9 i ust. 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2015 nr 0 poz. 121), zobowiązał **P. B.** do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 lutego 2012 r. do 31 sierpnia 2013 r. w kwocie 17.353,73 zł wraz z odsetkami za okres od 21 lutego 2012 r. do 16 stycznia 2014 r., tj. kwoty 2.588,35 zł.

Od powyższej decyzji w formie i terminie przewidzianym prawem, P. B. złożył odwołanie, wnosząc o jej uchylenie lub zmianę oraz o zasądzenie kosztów postępowania na jego rzecz.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 27 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział VIII Ubezpieczeń Społecznych, w sprawie VII U 1820/14, zmienił zaskarżoną decyzję w części w ten sposób, że ustalił, że odwołujący P. B. nie ma obowiązku zwrotu odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do 16 stycznia 2014 r. w kwocie 2.588,35 złotych (pkt 1 wyroku) oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie (pkt 2 wyroku).

Sąd Okręgowy, jako materialnoprawne podstawy rozstrzygnięcia przywołał treść art. 138 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) oraz art. 65 ust 1 i art. 67 ust 1 w zw. z art. 68 ust 1 pkt 2 przywołanej ustawy emerytalnej.

Mając na względzie treść powyższych przepisów Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący P. B. (ur. (...)) w okresie spornym od 1.02.2012 r. do 31.08.2013 r. pobierał rentę rodzinną po zmarłym ojcu P. B. i było to świadczenie nienależnie pobrane w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej, gdyż nie miał już w spornym czasie statutu ucznia – słuchacza. Odwołujący został skreślony z listy słuchaczy (...) Centrum (...) decyzją rady pedagogicznej z dnia 30 stycznia 2012 r. Odwołujący nie uczęszczał na zajęcia, gdyż podjął pracę zarobkową.

Orzekając co do kwestii odsetek od nienależnie pobranych świadczeń, Sąd Okręgowy przywołując treść art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stwierdził, że organ rentowy niezasadnie zobowiązał P. B. do uiszczenia odsetek za okres od 21 lutego 2012 r. do 16 stycznia 2014 r., albowiem w ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw do zobowiązania odwołującego do zwrotu odsetek za okres do dnia wydania zaskarżonej decyzji.

Wobec powyższego Sąd zmienił zaskarżoną decyzję o tyle, że ustalił, iż odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek za okres od 21.02.2012 r. do 16.01.2014 r., a w pozostałym zakresie Sąd Okręgowy przyjął, że decyzja organu rentowego była słuszna, albowiem odwołujący pobrał nienależne świadczenie rentowe i zgodnie z przywołanymi przepisami prawa materialnego jest obowiązany do jego zwrotu.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiódł pozwany organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych, I Oddział w P..

Zaskarżając wyrok w części – w zakresie pkt 1 wyroku - zarzucił mu naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 359 § 1 k.c., art. 455 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c. zamiast art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, co w konsekwencji doprowadziło do rozstrzygnięcia, iż (...) nie ma obowiązku zwrotu odsetek od nienależnie pobranej renty rodzinnej naliczonych za okres od dnia 21.02.2012 r. do 16.01.2014 r. w kwocie 2.588,35 zł.

W uzasadnieniu apelujący wskazał, że z treści art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, wprost, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenie z ubezpieczeń społecznych, winna je zwrócić wraz z odsetkami. Organ rentowy podkreślał, że decyzja o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń ma jedynie charakter deklaratoryjny i nie sposób uznać, że decyzja orzekająca obowiązek zwrotu świadczeń z odsetkami stanowi odpowiednik wezwania do spełnienia świadczenia w rozumieniu przepisów prawa cywilnego. Apelujący podkreślał, że obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia aktywuje się już w momencie wypłaty świadczenia nienależnego, dlatego w jego ocenie również w tym momencie aktualizuje się obowiązek zwrotu odsetek od nienależnie pobranego świadczenia.

Mając na uwadze powyższy zarzut, apelujący organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Wniesioną apelację organu rentowego należało oddalić, albowiem przedstawione w niej stanowisko jest bezzasadne.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny stwierdza, że sporządzając niniejsze uzasadnienie, zastosował regulację zawartą art. 387 § 2¹k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu, jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania

dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń, uzasadnienie wyroku może zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

W ocenie Sądu II instancji, w sprawie spełnione zostały przesłanki uprawniające Sąd odwoławczy do sporządzenia uzasadnienia wyroku z pominięciem podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Apelujący organ rentowy nie podnosił w apelacji zarzutu błędnych ustaleń faktycznych, a treść apelacji skupiła się na uzasadnieniu przedstawionej przez siebie wykładni przepisu art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Poza sporem w przedmiotowej sprawie pozostaje zatem to, że P. B. pobrał nienależne świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. - Dz.U. z 2015 r., poz. 7480 ze zm. - dalej ustawa emerytalna) i zobowiązany jest do jego zwrotu na podstawie art. 138 ust. 1 wskazanej ustawy.

Wobec zarzutów apelacji, spór dotyczył zatem wyłącznie obowiązku zapłaty odsetek od kwot nienależnie pobranych świadczeń.

Jak słusznie wskazał apelujący, zasady naliczania odsetek z tytułu nienależnie pobranych świadczeń wynikają z art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który określa, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że zawarte w powoływanym przepisie odesłanie do „prawa cywilnego” dotyczy w jego ocenie wyłącznie zasad zapłaty i wysokości odsetek. Tym samym Sąd I instancji miał podstawę prawną do zastosowania przepisów kodeksu cywilnego.

Zgodnie z art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia. W tym zakresie należy wskazać, że żądanie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia staje się wymagalne przez doręczenie dotyczącej tego przedmiotu decyzji. Z tą chwilą następuje też wymagalność roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.).

Sąd Apelacyjny w pełni zgadza się ze stanowiskiem Sądu I instancji w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 zaskarżonego wyroku. W okolicznościach niniejszej sprawy brak było bowiem podstaw do zobowiązania odwołującego do zwrotu odsetek za okres poprzedzający dzień wydania zaskarżonej decyzji.

W wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. (I UK 210/09, Lex nr 585713) Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej, jako nienależne, podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach, uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Zatem organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe od nienależnie pobranego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwłoce ze spełnieniem świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 11 października 2012 r., III AUa 985/12, Lex nr 1223386). Pogląd ten umacnia treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania „kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją” (ust. 4) oraz „uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności” (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego, jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) - ograniczony do okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16.12.2008 r. w sprawie I UK 154/08 (OSNP 2010/11-12/148).

Uwzględniając powyższe, należy - w ocenie Sądu Apelacyjnego - uznać za nietrafne, stanowisko organu rentowego, zgodnie, z którym stosując ogólne zasady prawa cywilnego, zasadnym jest żądanie od odwołującego zwrotu odsetek za cały okres pobierania nienależnego świadczenia. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 roku o sygn. akt I UK 210/09, Lex nr 585713 - „określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych, a nie w prawie cywilnym”. Podobnie wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2008 roku I UK 154/08, Lex nr 488070 - „odesłanie do prawa cywilnego zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy wyłącznie zasad zapłaty i wysokości odsetek, a nie zasad zwrotu nienależnie pobranego świadczenia”. Treść tych orzeczeń, jak wynika z apelacji, jest znana również organowi rentowemu. Oczywiście orzeczenia te nie stanowią zasady prawnej i zostały wydane w indywidualnych stanach faktycznych, jednakże Sąd Apelacyjny zgadzając się w całości z przedstawioną w nich interpretacją spornych przepisów, nie widzi podstaw do kwestionowania stanowiska Sądu Najwyższego zawartego w tych orzeczeniach.

Mając zatem na uwadze powyższe rozważania, wskazać należy, że organ rentowy mógł żądać odsetek od nienależnie pobranego świadczenia począwszy od dnia następnego po dniu wydania decyzji, tj. od dnia 17.01.2014 r. Błędnie organ rentowy domagał się natomiast zapłaty odsetek za okres poprzedzający wydanie decyzji, tj. od 21.02.2012 r. do 16.01.2014 r. W myśl wskazanych powyżej reguł, odsetek można bowiem żądać po doręczeniu wezwania do zapłaty, albo dopiero od dnia doręczenia wezwania do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń (od dnia wydania decyzji w tym przedmiocie), a nie tak jak uczynił to organ rentowy - do daty wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu świadczenia.

Reasumując, nienależnie pobrane przez odwołującego świadczenie nie mogło stać się wymagalne przed dniem wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu tego świadczenia, gdyż w ocenie Sądu Apelacyjnego dopiero po dniu wydania decyzji odsetki stały się wymagalne.

Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, że zarzuty apelacji są niezasadne, a zaskarżony wyrok jest prawidłowy, stąd - mając na uwadze przytoczone ustalenia faktyczne i rozważania prawne - Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił złożoną w niniejszej sprawie apelację.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Katarzyna Wołoszczak
-------------------------------------	-------------------------	--------------------------